

NYTT

Afghanistan

NR 3 2016

TIDSKRIFT UTGIVEN AV SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN

” USA:s bombningar illustrerar det omöjliga uppdraget att bekämpa terror med krig.

TEMA | CIVIL-MILITÄR SAMVERKAN

Biståndets prioriteringar sammanfaller sällan med de militära

Reportage

Ingen tid att vänta på målarfärg, när flickskolor ska invigas

Intervju

Madeleine Jufors är ny landschef för SAK i Afghanistan

Litteratur

Sukaina, 13, läser och minns flykten från Afghanistan

AFGHANISTAN-NYTT kommer ut fyra gånger per år och ges ut av Svenska Afghanistankommittén

ANSVARIG UTGIVARE | Peder Jonsson
REDAKTÖR | Carla da Costa Bengtsson
FORMGIVNING | FWD

ISSN 0280-7041
TRYCK | Trydells Tryckeri AB, Laholm.
ANNONSPRISER | Helsida: 5 000 kr,
1/2-SIDA: 2 500 kr, 1/4-SIDA: 1 250 kr.
UPPLAGA | 9 500 ex.
PRESSLAGD | 20 september, 2016

Afghanistan-nytt stöds med bidrag från Sida. Sida delar nödvändigtvis inte de åsikter som framförs. SAK ansvarar för innehållet.

KONTAKT
SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN
Malmgårdsvägen 63, 116 38 Stockholm
Tel 08-545 818 40, Fax 08-545 818 55
info@sak.se, www.sak.se

SAKs LOKALKOMMITTÉER
GÖTEBORG Tomas Jansson
tomasjansson48@gmail.com
JÖNKÖPING Claes Renström
070-310 23 74, claes.renstrom@hotmail.se
LUND Inger Blenow
inger.blenow@gmail.com
MALMÖ Staffan Windh
staffan.c.windh@vellinge.se
SKELLEFTEÅ Anders Lövheim
070-686 16 38, a.lovheim@hotmail.com
Skövde/Skaraborg Anders Boström
andersbostrom28@gmail.com
STOCKHOLM Jan-Inge Bengtsson
stockholm@sak.se
SUNDSVALL Marie Jönsson
marie64.jonsson@gmail.com
SÖDERTÄLJE Hans L Hansson,
070-342 69 20, hassehansson@gmail.com
UPPSALA Karin Johansson
anna.karin.lizzie@gmail.com
VÄNERSBORG Lennart Olsson
olsson.lennart@telia.com
VÄXJÖ Sahar Mohamadi 0757-10 58 71,
sahar_ros2004@hotmail.com

OMSLAG | LÄNGS JALALABAD HIGHWAY.
FOTO | MALIN HOELSTAD

INNEHÅLL #3 2016

24 RESAN TILL
AFGHANISTAN
INGAV HOPP

5 TEMA | CIVILA OCH
MILITÄRA INSATSER
SIDA VID SIDA

17 BYGGNADERNA HAR INTE
ENS MÅLAS MEN SKOLAN
ÄR REDAN DRAGIT IGÅNG

23
ENGAGEMANG
KIKI NILSSON
"GLÖM INTE
ATT FIKA"

16 LITTERATUR | SUKAINA,
13 ÅR, LÄSER OCH
KÄNNER IGEN SIG

RÄTTELSE | På sidan 10 i Afghanistan-nytt #2 2016 står det i faktarutan: "Talibanerna kontrollerar provinshuvudstaden Kunduz sedan september 2015, en seger för dem sedan de störtades av den USA-ledda invasionen 2001". Förtydligande: Den afghanska regeringen återerövrade Kunduz City i oktober 2015.

Dags att Afghani­stan­in­sat­sen utreds

DET ÄR NU 15 ÅR SEDAN AL-QAIDA attackerade World Trade Center i New York och det amerikanska försvarshögkvarteret Pentagon nära Washington DC. Det efterföljande kriget i Afghanistan fick efter ett tag upprorsbekämpning som militärt fokus, en strategi som gick ut på att bryta lojaliteten mellan befolkningen och olika upprorsgrupper. Ett viktigt inslag var civil-militär samverkan, alltså att kombinera militär verksamhet med biståndsin­satser för att med löften om utveckling försöka öka stödet för den internationella militära insatsen och den afghanska staten. Detta har medfört otydliga roller, utsudade gränser mellan uppdragen och risker för befolkningen.

I DET HÄR TEMAT reder vi ut grundtanken med civil-militär samverkan (sidan 5), ger SAKs perspektiv på de svenska och internationella insatserna i Afghanistan 2001–2014 (sidan 7) och återger vad några av SAKs afghanska medarbetare säger om saken (sidan 13). I en sviktande stat med konflikter kan det vara farligt för civilbefolkningen att ta emot stöd från organisationer eller internationella trupper som inte uppfattas som neutrala. Och ännu värre blir det om befolkningen sedan lämnas kvar utan skydd mot de aktörer som anser sig förrådade. Dessvärre har Afghanistans folk ständigt tvingats byta lojaliteter i olika tider.

UR ETT UTVECKLINGSPERSPEKTIV har det därför varit viktigt att SAK inte kan kompromissa med sin neutralitet och samarbeta med militärer. Men när Sveriges regering har en gemensam Afghanistaninsats med både militära mål och utvecklingsmål, var går då gränsen mellan ”samverkan” och ”samexistens”? År 2010 ställdes SAK inför ett

val: att antingen ge efter för Sidas påtryckningar att bli en del av den Nato-ledda civil-militära insatsen i Afghanistan, eller ställa sig helt utanför (sidan 10). Att låta militära överväganden styra utvecklingsstrategier är både oetiskt och mindre effektivt, eftersom människors rättigheter alltid måste komma i första hand. När det gäller civil-militär samverkan är ett av problemen just att behoven inte nödvändigtvis är störst i områden med väpnade konflikter, och att fattiga områden med färre konflikter riskerar att försummas. Frågorna är många och inte alltid enkla att besvara. Därför gläder jag mig åt att utredningen av Sveriges samlade Afghanistaninsats, som SAK länge har efterfrågat, äntligen har kommit igång.

JUST NU PÅGÅR en internationell diskussion om huruvida resurser bör kunna tas från bistånd och i stället läggas på militära säkerhetsinsatser (baserat på förslag från bland annat EU kommissionen). SAK försöker därför påverka beslutsfattare att inte minska stödet till Afghanistans folk. För att skapa fungerande fredliga stater krävs ett långsiktigt utvecklingsarbete som motverkar dålig samhällsstyrning och brist på ekonomisk och social rättvisa – alltså det som utgör radikaliseringsens själva grundorsaker.

Carla da Costa Bengtsson

Carla da Costa Bengtsson
Redaktör Afghanistan-nytt

... och apropå temat i förra numret av Afghanistan-nytt "Sjukvård i skottlinjen"

Tummen upp till Margot Wallström...

som på Nato-toppmötet i juli kritiserade Natos angrepp på sjukhus i Afghanistan

Jag kommer att betona att det är viktigt att skydda alla som gör humanitära insatser. Det är helt oacceptabelt att både Natostyrkor och nationella säkerhetsstyrkor i Afghanistan har attackerat sjukhus och hjälparbetare, sa utrikesminister Wallström till SVT Nyheter.

SAK har drivit frågan om sjukvård i skottlinjen länge. Dagen innan Natotoppmötet började arrangerade SAK ett seminarium med samma namn i Almedalsveckan i Visby, för att ta upp de problem som hälsoverksamheter har med väpnade parter i Afghanistan. Detta tillsammans med Läkare Utan Gränser och Röda Korset. Med på seminariet var Riksdagsledamöter från V, M, P, C, KD och M.

Hallå där...

Madeleine Jufors, ny landschef i Afghanistan

FOTO HAJI MOHAMMAD

Nu har du hunnit vara på plats en tid. Vad är din känsla?

– Det känns väldigt bra. Jag har lång erfarenhet av att vara chef och ledare, dock begränsad erfarenhet av utvecklingsbistånd. Men jag har mötts av stor vänlighet, alla ställer upp och hjälper mig där jag har brister.

Jag också hunnit upptäcka att det är mycket jobb. En av dagarna när jag lämnade kontoret hade jag 99 mejl som jag fortfarande inte hade hunnit titta på.

Du har precis gjort ditt första fältbesök. Vad har du fått för intryck av verksamheten?

– Jag blev oerhört imponerad av det jag såg. Jag hann besöka verksamheter som har med sjukvård och rehabilitering av personer med funktionsnedsättning att göra, till exempel en protesverkstad. Det bästa tecknet på att det fungerade var stoltheten hos dem som arbetar för oss, liksom stoltheten över den egna personalen hos chefen på kontoret i Jalalabad. Sådant skulle vi behöva mer av i Sverige.

Har du hunnit upptäcka något speciellt du vill ta tag i?

– Jämställdhetsfrågor behöver prioriteras ännu mer, kvinnor här behandlas som andra klassens medborgare. Jag har en viss inblick eftersom jag under en tid var jämställdhetsrådgivare åt de svenska trupperna i Afghanistan.

Inom bistandsverksamheten är det viktigt att satsa på flickors utbildning. Kan man inte ens läsa är det förstås svårt att ta reda på vilka rättigheter man har.

Säkerhetsfrågorna är också viktiga. Läget är oroligt och

MADELEINE JUFORS

Som landschef på SAKs kontor i Kabul ansvarar Madeleine Jufors för verksamheten, som drivs av 5 300 anställda i främst norra och östra Afghanistan.

Madeleine Jufors har lång erfarenhet både som chef i stora organisationer och av internationella uppdrag. Hon har arbetat som polischef sedan slutet av 1980-talet, och därefter som länspolis-mästare i Blekinge, Gävleborg och Dalarnas län. Hon har också tjänstgjort som jämställdhetsrådgivare i EU:s snabbinsatsstyrka Nordic Battlegroup. År 2008 var hon jämställdhetsrådgivare till den svenska militära chefen i Mazar-e Sharif. På Rikspolisstyrelsen arbetade Jufors bland annat med internationella polisprojekt i Ukraina, Serbien och Liberia. Hon har också varit FN-polis på Haiti.

vi måste ha tillgång till pålitlig information. Korruption är ett annat område som måste ligga högt uppe på prioriteringslistan. Vi arbetar i ett land där korruptionen är utbredd, men SAK har rykte om sig att vara en okorrumperad organisation – och så ska det förbli.

TEXT BJÖRN LINDH

ATT HÅLLA KOLL PÅ

SAHAR SPEAKS ger unga kvinnor i Kabul utbildning i journalistik

DEN AFGHANSKA PRESSEN är en av få framgångshistorier som har sprungit ur den utländska interventionen i Afghanistan. Den relativt fria presskåren består av 9 000 journalister. Av dessa är cirka 2 000 afghanska kvinnor. Afghanistan genomgår nu en övergång till demokrati för första gången på nästan ett sekel. Behovet av stöd till afghanska kvinnliga journalister är akut.

Trots den relativt stora andelen kvinnliga journalister i Afghanistan finns det inga afghanska kvinnliga reportrar på de utländska nyhetskanalerna i Kabul. Inte på BBC, New York Times, Reuters eller Associated Press. För den globala publiken blir den afghanska kvinnans berättelse endast berättad av afghanska och utländska män, och av utländska kvinnor. Därför bildades projektet Sahar speaks som ger utbildning till kvinnor i journalistik.

Just nu pågår ett samarbete mellan projektet Sahar Speaks och Huffington Post, för mer information se www.saharspeaks.org

” Kvinnliga journalister kan belysa mörka hörn där män inte kan.

SHUKRIA BARAKZAI

RIKSDAGSLEDAMOT OCH MUSLIMSK

FEMINIST OM SAHAR SPEAKS.

Sahar Speaks

Training, mentoring and nurturing female journalists in Afghanistan. Here are their stories.

CIVIL-MILITÄR SAMVERKAN

Ska militära och civila institutioner samverka vid katastrofer och väpnad konflikt? Många organisationer som arbetar med utvecklingsbistånd och humanitärt bistånd skulle svara kategoriskt nej på frågan. Samtidigt är civil-militär samverkan ofta nödvändig vid större kriser. **Sidorna 5-15**

Komplicerat men ofta nödvändigt

Helene Lackenbauer, är forskningsledare på Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och forskar på Afghanistan.

Imånga länder har försvarsmakten en tydligt utpekad roll i händelse av en större katastrof. Detta är ganska självklart med tanke på att det är den samhällsinstitution som har både resurser och kunskap att verka i situationer där infrastruktur och samhällsservice inte längre fungerar. De har transportmedel, redskap, sjukvårdsutrustning, utbildad personal och annat som är nödvändigt i ett katastrofområde. Ett svenskt exempel är skogsbranden i Västmanland sommaren 2014 då militären samverkade med civila myndigheter under släckningsarbetet.

Även vid stora internationella katastrofer har civil-militär samverkan varit avgörande för att kunna bistå nödställda. Under jordbävningen i Pakistan 2006 bad FN:s humanitära koordinator att Nato skulle delta i den humanitära insatsen för att hjälpa de drabbade. Katastrofen

ägde rum i Himalayas bergsmassiv under vintern, och de civila humanitära organisationerna kunde inte nå de drabbade i bergen eftersom det var mycket snö. De hade inte heller resurser att transportera den mängd förnödenheter som behövdes. Natos militära styrkor hade dock denna kapacitet och kunde därmed ta sig till otillgängliga områden och transportera stora kvantiteter förnödenheter. Ingenjörskörerna kunde dessutom bygga broar och reparera vägar, och fältsjukhusen kunde bistå med kvalificerad sjukvård.

Sett ur detta perspektiv är det få som ifrågasätter civil-militär samverkan. Det är självklart att använda alla tillgängliga samhällsresurser för att hantera en humanitär katastrof i fredstid. Problem med civil-militär samverkan uppstår främst i krigsområden, där samverkan kan underminera de civila organisationernas möjlighet att bistå en drabbad civilbefolkning.

Civil-militär samverkan ett mångtydigt begrepp

»»» Civil-militär samverkan är inte ett lätt definierat begrepp. Definitionerna varierar beroende på sammanhanget, och det är inte heller alltid klart vad som egentligen avses med civil. Det kan syfta på civila statliga myndigheter, på internationella organisationer som FN, på internationella enskilda organisationer (så kallade NGO:er) eller på lokala folkrörelser.

I nästan alla väpnade konflikter förekommer civil-militär samverkan i någon form. Det kan vara en del av en större strategi för att slå mot motståndaren, eller en tillfällig samverkan för att kunna genomföra enskilda uppgifter. Exempel på det sista är militära eskorter av förnödenheter till en utsatt befolkning.

Det svenska totalförsvaret som fanns under Kalla kriget är ett exempel på civil-militär samverkan som en övergripande strategi i händelse av krig. Syftet var att civila myndigheter och frivilligorganisationer skulle stödja försvarsmakten i försvaret av svenskt territorium. Samverkan gestaltade sig på olika sätt beroende på vilket verksamhetsområde de civila var ansvariga för. Även organisationer som svenska Röda korset ingick i totalförsvaret.

Civil-militär samverkan är trots alla oklarheter en viktig komponent i dagens internationella fredsfrämjande och fredsframtvingande insatser. När civil-militär samverkan är en del av strategin säger man att insatsen har en allomfattande ansats, vilket förekommer inom såväl FN

Ett annat exempel på den allomfattande ansatsen inom fredsfrämjande insatser är de så kallade Provincial Reconstruction Teams (PRT) som Nato använde sig av under insatsen i Afghanistan. Sverige ansvarade för ett PRT i norra Afghanistan, med säte i Mazar-e Sharif. Syftet med PRT:n var att sammanföra civila myndigheter och försvarsmakten för att lättare uppnå Natos övergripande målsättningar säkerhet, god samhällsstyrning och utveckling i teamens olika geografiska ansvarsområden. Militären skulle ansvara för säkerheten och den civila komponenten för utvecklingsinsatser och förbättrad samhällsstyrning. PRT-konstruktionen antogs förbättra samordningen, vara mer kostnadseffektiv och leda till hållbara effekter.

Civila medel för att nå militära mål

En av de faktorer som komplicerade den civil-militära samverkan i Afghanistan var Natos militära strategi, vars yttersta mål var upprorsbekämpning (på engelska kallat counter insurgency, COIN). Där användes civila medel för att nå militärstrategiska mål som att vinna över befolkningen på den afghanska regeringens sida. För att lyckas med detta riktade man utvecklingsinsatser mot lokalbefolkningen, så att de inte skulle stödja talibanerna. COIN-strategin har förekommit i flera inbördeskrig under de senaste 50 åren. Kolonialmakterna använde den till exempel mot självständighetsrörelser, och USA använde den under Vietnamkriget på 1960- och 70-talet.

FN – riktlinjer för humanitära insatser

Civil-militär samverkan är sammanfattningsvis viktigt i händelse av en katastrof, men bör användas med varsamhet. Militären har resurser och kunskap som är oersättliga i en katastrofsituation, men kan i en väpnad konflikt göra det svårt eller omöjligt för humanitära organisationer att verka. En för nära relation till militära styrkor kan uppfattas som ett stöd till någon av parterna i konflikten, och kan därmed äventyra den humanitära personalens säkerhet. Det kan också göra det svårt för dem att nå fram till de som drabbats av krigets verkningar. Därför har det internationella samfundet antagit riktlinjer som reglerar hur och när civil-militär samverkan kan ske. Dessa riktlinjer kallas Oslo-riktlinjerna och följs bland annat av FN.

TEXT HELENE LACKENBAUER

” Militären har resurser och kunskap som är oersättliga i en katastrofsituation, men kan i en väpnad konflikt göra det svårt eller omöjligt för humanitära organisationer att verka.

som EU och Nato. En allomfattande ansats innebär att de civila och militära delarna koordineras för att nå gemensamma, övergripande målsättningar i en fredsframtvingande eller fredsfrämjande situation. FN:s fredsfrämjande insatser tillhör denna kategori och kallas integrerad mission. Där förenas FN:s militära och civila organisationer i en gemensam strategi och samordning, under ledning av en civil chef, men med skilda roller och uppgifter.

” Biståndets prioriteringar sammanfaller sällan med de militära.

SAKs PERSPEKTIV på de svenska och internationella insatserna i Afghanistan 2001–2014

FOTO JOHAN LUNDAHL, FÖRSVARSMAKTEN

Svenska Afghanistankommittén har varit en stark förespråkare för en oberoende utvärdering av de svenska civila och militära insatserna, samt av alla gråzoner däremellan. Avsikten är att dra lärdomar för att begränsa ineffektiva eller kortsiktiga utvecklingsinsatser, samt att öka säkerheten för Afghanistans folk och biståndsarbetare.

Bengt Kristiansson är vice ordförande för SAK. Barnläkare med mångårig erfarenhet av utvecklingsarbete. Generalsekreterare för SAK 2002–2008.

Sveriges regering har beslutat att landets engagemang i Afghanistan mellan 2002 och 2014 ska utredas. Utredningen beräknas vara färdigställd i början av 2017. SAK ombads att lämna en egen redovisning av organisationens erfarenheter till denna utvärdering. Här följer en sammanfattning.

Få hävdar att det internationella samfundets insatser i Afghanistan under åren 2001–2014 har ”lyckats”, det vill säga att målen demokrati och säkerhet har uppnåtts. År 2015 befann sig Afghanistan fortfarande i en kritisk situation både ekonomiskt och säkerhetsmässigt. Framsteg har dock gjorts inom områden som utbildning, infrastruktur, kommunikationer, IT, barnhälsovård och mödrahälsovård för att nämna några exempel. Frågan är om dessa framsteg blir bestående.

USAs INVASION EFTER DEN 11 SEPTEMBER 2001 välkomnades av många. Talibanregimen var avskydd till följd av den extrema form av islam som påtvingats befolkningen, och entusiasmen över talibanernas fall gick inte att ta miste på. Afghanerna ville se regimskifte, fred och utveckling. Ett regimskifte blev det, med ett snart 15 år långt USA-lett krig: Operation Enduring Freedom (OEF).

För fredsuppbyggande insatser och stöd till utvecklande av säkerhet bildades Isaf, International Security Assis-

tance Force, efter ett beslut i FN:s säkerhetsråd och med FN-mandat. De deltagande Isaf-länderna bildade så kallade provinsiella rekonstruktionsteam (Provincial Reconstruction Teams, förkortat PRT. Läs mer på sidan 12).

DEN SVENSKA REGERINGEN ANNONSERADE tidigt sitt intresse för att vara med och bidra till Afghanistans utveckling. Den ena delen av Sveriges engagemang var det ökade biståndet. SAK fortsatte att fokusera på sina kompetensområden som sjuk- och hälsovård samt stöd till personer med funktionsnedsättning, och expanderade dessutom ytterligare inom områdena ökande försörjningsmöjligheter, demokratiutveckling med lokal samhällsstyrning samt folkligt och politiskt deltagande. Organisationens budget mer än dubblerades under åren fram till 2014 med stöd av Sida, EU, FN och Världsbanken. Detta engagemang har varit okontroversiellt och framgångsrikt.

KONTROVERSIELT BLEV DÄREMOT den andra delen av den svenska insatsen – stödet till Isaf. FN:s resolutioner från säkerhetsrådet gav stöd och legitimitet åt Isaf som en fredsbevarande styrka med FN-mandat. Det var också så SAKs ledning såg på Isaf under de första åren, men detta kom senare att ändas, liksom synen på OEF.

SAKs ledning anslöt sig initialt till synen på den USA-ledda attacken mot Afghanistan som ett uttryck för själv-

Citaten kommer från SAKs uttalanden.

»»» försvar och accepterade närvaron av utländsk militär som förenlig med internationell folkrätt. Men kort efter började SAK framföra kritik mot OEF. Styrelsen uttalade i september 2002 att det är ”nödvändigt att den amerikanska terroristjakten i Afghanistan avslutas så snart som möjligt. SAK inser behovet av en internationell militär närvaro, men detta bör i så fall utgöras av en FN-ledd styrka. Helst med ett stort deltagande av muslimska stater”.

SAK VARNADE FÖR RISKERNA med att låta krigsherrar, drogbaroner och extrema fundamentalister få stort inflytande, och menade att USA gjorde vägen mot demokrati svår eller omöjlig genom den dominerande militära strategin. Bombningarna fördömdes för att de ”drabbar på ett oacceptabelt sätt civilbefolkningen, kränker folkrätten och utgör ett hot mot Afghanistans nationella oberoende” och resulterar i oskyldiga civilas död. Detta ger upphov till ”sorg och vrede hos den drabbade befolkningen och ökar stödet till den nytalibanska rörelsen och förhindrar en demokratisk och fredlig utveckling i landet”. USA:s bombningar ”illustrerar det omöjliga uppdraget att bekämpa terror med krig.”

” USA:s bombningar illustrerar det omöjliga uppdraget att bekämpa terror med krig.”

IAFGHANISTAN-NYTT beskrevs människorättsvidriga massaker mot talibaner utförda av den USA-stödda Norra alliansen*, och kritik framfördes mot fånglägret på Guantanamo Bay-basen och USA:s sätt att omdefiniera krigsfångar som ”olagligt stridande”. SAK krävde att USA och koalitionsstyrkorna skulle behandla krigsfångarna i enlighet med internationella lagar och konventioner. Kritik riktad mot brott mot mänskliga rättigheter har SAK framfört under hela perioden: olagliga fångläger, tortyr, diskriminering, straffrihet med mera.

ÅR 2003 STÄLLEDES ISAF UNDER NATOS LEDNING, och senare utnämndes en amerikansk befälhavare som chef. Den ursprungligen fredsbevarande Isaf-truppen sammansmälte då alltmer med den krigförande OEF-styrkan och deltog oftare och mer tydligt i dess krigföring. SAK varnade för att detta kunde leda till krav på att den svenska truppen måste lämna Afghanistan, eftersom svenska trupper inte tilläts medverka i varken OEF-ledda operationer eller under amerikansk Nato-ledning. SAK krävde att Sveriges regering kraftfullt skulle stödja FN i Afghanistan och

tog då avstånd från det tidigare stöd man uttryckt för Isaf.

SAK tog även avstånd från erbjudanden om civil-militärt samarbete. Svensk militär ville liksom regeringen ha en tydlig samverkan mellan de militära och biståndsmässiga insatserna i de provinser där svenska PRT etablerades. SAK var kritiska till att bli partner till militärens ”civila” insatser, vare sig det gällde militär från Sverige eller andra länder, och konstaterade att man insåg betydelsen av fredsbevarande trupper men att man samtidigt inte ansåg att biståndsbetare och militärer är lämpliga samarbetspartners.

Skälen till detta är välkända. Utländsk militär i Afghanistan utgör en del av en pågående konflikt. SAKs trovärdighet i det afghanska samhället, särskilt på landsbygden där målgrupperna finns, skulle allvarligt skadas om organisationen blev en del av en stridande part. SAK varnade för den militära dominansen i insatserna och ansåg att bistånd inte alls ska kanaliseras via mili-

tära strukturer. SAK har aldrig mottagit pengar direkt från ett PRT, vare sig svenskt eller annat, och inte heller från USA. SAK har heller aldrig begärt eller erhållit militärt beskydd för att driva sin verksamhet.

DEN POLITISKA OCH MILITÄRA VURMEN för föreställningen om en synergieffekt mellan militära och utvecklingsmässiga insatser har lett till påtryckningar – och eftergifter – både generellt och specifikt på den svenska arenan. Framtiden och forskningen får visa om det alls finns några rationella civila skäl att acceptera modellen. Oavsett måste stor försiktighet rekommenderas vid framtida uppdrag. Respekt för olika professionella kompetensområden och för organisationernas integritet måste upprätthållas. SAKs slutsats är att biståndets prioriteringar knappast någonsin sammanfaller med de militära.

DEN MILITÄRA NÄRVARON ledde varken till säkerhet för afghanska medborgare, skydd av det civila biståndet eller försoning mellan stridande parter. Inte heller ledde det till demokrati i någon meningsfull betydelse. De svenska biståndsinsatserna i Afghanistan har varit betydelsefulla, men betydligt mer hade kunnat åstadkommas om de medel som de militära insatserna kostade i stället hade kanaliserats till civila utvecklingsinsatser.

TEXT BENGT KRISTIANSSON

* NORRA ALLIANSEN, eller ”Förenade islamska fronten för Afghanistans frälsning”, bestod av fem olika motståndsgupper som kämpade mot talibanerna i Afghanistan under 1990-talet. De flesta av Norra alliansens soldater var före detta mujaheddinkrigare som kämpade mot Sovjetunionen under det afghansk-sovjetiska kriget 1979–1989. När USA invaderade Afghanistan 2001 blev Norra alliansen en viktig allierad. När talibanerna förlorade kriget blev många motståndsmän i stället soldater i den nya afghanska armén.

INTERNATIONELL EXPERTKONFERENS OM **AFGHANISTAN**

UNDER ÅRET HAR NORGE, DANMARK OCH SVERIGE tillsatt nationella utredningar för att analysera ländernas insatser i Afghanistan – civila som militära – efter talibanregimens fall 2001. De norska och danska utvärderingarna har lämnat sina rapporter under 2016 och den svenska skulle enligt plan lämnas den 30 november. I september meddelades från den svenska utvärderingens kansli att man inte kommer att bli klar i tid. Ingen ny tidpunkt för färdigställande har kunnat meddelas.

Den svenska utvärderingen leds av enmansutredaren Tone Tingsgård. Olika instanser och organisationer har bidragit med sina synpunkter och erfarenheter till utvärderingen, som SAK, Sida, Försvarsmakten med flera.

Med utgångspunkt i de nordiska utvärderingarna kommer SAK att anordna en internationell expertkonferens den **8-9 december i Stockholm**. Utgångspunkt för konferensen är det faktum, att trots omfattande svenska och internationella, civila och militära insatser under många år, har konflikten i landet fortsatt och striderna snarare intensifierats på senare tid. Konferensens syfte är att samla och analysera erfarenheter internationellt för att bättre bygga fred i landet.

NÄR SAK BLEV EN BRICKA I DET POLITISKA SPELET

Hösten 2010 ställdes Svenska Afghanistankommittén (SAK) inför valet att antingen ge efter för Sidas påtryckningar att bli en del av den Nato-ledda civil-militära insatsen i Afghanistan, eller ställa sig utanför. Det handlade om biståndsprojekt i två distrikt i provinsen Balkh i norra Afghanistan. SAK tog emot pengarna, men ställde samtidigt tuffa motkrav.

Erik Halkjaer är reporter med fokus på globala utvecklingsfrågor och tidigare redaktör för Afghanistan-nytt.

Det var i september 2010 som frågan kom. Sida undrade om SAK kunde tänka sig att utvidga sin redan pågående biståndsverksamhet i de två distrikten Chimtal och Chahar Bolak i de centrala delarna av provinsen Balkh. Förslaget gick ut på att SAK, som redan arbetade med stöd till personer med funktionsnedsättning samt med utveckling av vatten och sanitet i distrikten, också skulle jobba med demokratiutveckling med de lokala byråden, något som även kallas för landsbygdsutveckling.

Frågan från Sida var ett resultat av påtryckningar från Sveriges civil-militära PRT-insats, som under ledning av Nato överblickade Sveriges samtliga civila och militära insatser i området. I den strategi för utvecklings-samarbete med Afghanistan som Sverige antog 2008 var en fjärdedel av biståndet till landet öronmärkt för insatser i de fyra provinserna Sar-e-Pul, Jowzjan, Balkh och Samangan i norra Afghanistan, där den svenska militären opererade.

SYFTET MED DE ÖRONMÄRKTA MEDLEN var ”att öka samstämmigheten i svensk Afghanistanpolitik och stärka synergierna mellan de olika insatserna”, det vill säga att öka samarbetet mellan svenska militära, diplomatiska och utvecklingspolitiska insatser.

– Vi hade en strategi som sa att vi skulle jobba civilt och militärt nära varandra. Det var speciellt för Afghanistan att biståndet skulle skapa synlighet på något sätt, säger Marianne von Malmborg, ansvarig för jämställdhetsfrågor på Sidas Afghanistanenhet. Under 2009–2010 var hon Sidahandläggare på Sveriges ambassad i Kabul.

Med synlighet menas i korthet att det skulle framgå tydligare att Sveriges engagemang i den Nato-ledda Isaf-styr-

kan handlade om mer än bara militära operationer, utan också till exempel svenskt bistånd. Detta för att vinna civilbefolkningens och de afghanska politikernas förtroende.

Enligt Andreas Stefansson, som under perioden var programchef för SAK i Afghanistan och sedermera blev landschef, var flera lokala afghanska politiker i norra Afghanistan missnöjda med den svenska PRT-insatsen. De såg bara militärer och inget bistånd under svensk flagg.

Som ett svar på kritiken skapades 2009 ett civilt svenskt kontor inom PRT, på den militära basen i Mazar-e-Sharif i Balkh. Snabbt identifierades områden där det fanns behov av utvecklingsprojekt i spåren av de militära insatserna. Några av de områden där svensk militär stötte på tuffast motstånd var just Chimtal och Chahar Bolak. Här fanns, enligt PRT, behov av att visa att med svensk militär säkerhet kom också utveckling.

I EN RAPPORT utgiven av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i slutet av 2011, ”Jakten på synergin. Erfarenheter av civil-militär samverkan i PRT Mazar-e Sharif”, skriver rapportförfattarna att ”Den svenska militära styrkan har arbetat med säkerhetsskapande projekt i samma område [Chahar Bolak och Chimtal] och har sett ett behov av påföljande utvecklingsprojekt. Sida har i sin tur arbetat med att identifiera organisationer som är beredda att arbeta i denna typ av osäkra områden och har genom SAK säkerställt att sådana projekt genomförs.”

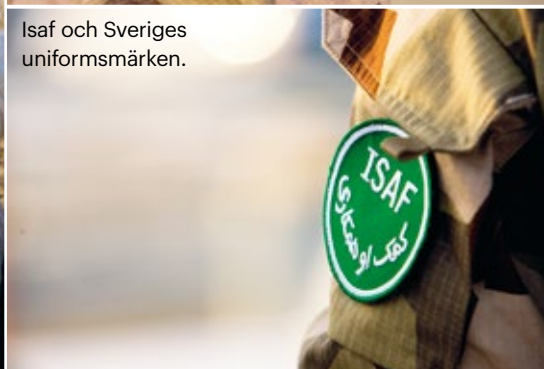
Efter en förstudie finansierad av Sida lämnade SAK in en ansökan för att jobba med landsbygdsutveckling i sex distrikt i norra Afghanistan, inklusive distrikten Chimtal och Chahar Bolak.

– Sida var relativt öppna med att det var PRT som ville se att de två distrikten inkluderades. Det fanns ett tryck på

Svenska och finska soldater har levererat ris, kol, och olja till ett flyktingläger i Chimtal.

Isaf och Sveriges uniformsmärken.

FOTON NICKLAS GUSTAFSSON, FÖRSVARSMAKTEN

Sida att bli tydligare med att de jobbat mer med civil-militära synergier, säger Andreas Stefansson.

I vanliga fall skulle det nya stödet för de sex distrikten ha ingått i Sidas totala anslag till SAK, men i och med den rådande svenska strategin för utvecklingssamarbete med landet skapades en speciallösning där alla biståndsinsatser i de fyra norra provinserna finansierades ur en egen pott av Afghanistanbiståndet. Detta för att lättare kunna följa hur mycket bistånd som gått just till de områden där PRT verkade.

ÄVEN SAK SÄRREDOVISADE under perioden 2008–2013 de Sida-medel som var öronmärkta för verksamheten i de fyra norra provinserna. Sammanlagt kom det att röra sig om närmare 64 miljoner kronor.

För Peter Brune, som var generalsekreterare för SAK 2010–2012, var Sidas förfrågan 2010 och de beslut som då var tvungna att fattas svåra. SAK som sedan grundandet 1980 värnat om sin neutralitet och opartiskhet ville inte riskera att bli en bricka i ett politiskt spel där svenska politiker aktivt valt att engagera sig i en militär Nato-insats.

– Personalen i Stockholm var splittrad. Det gjordes utredningar och ärendet hamnade hos styrelsen. I princip sa vi väl nej, men ändå inte, säger Peter Brune.

Flera dåvarande styrelseledamöter bekräftar att styrelsen väjde sig något mot att Sida var så uppenbart angelägna om att just Chimtal och Chahar Bolak skulle inkluderas. Även på kontoret i Kabul diskuterade personalen vilka konsekvenser dessa nya medel från Sida kunde få.

SVERIGE HADE INTE, som många andra länder som var engagerade i den militära insatsen i Afghanistan, några särskilda biståndsmedel avsatta till PRT, vilket i princip skulle ha inneburit att svensk militär hade kunnat bedriva

biståndsinsatser. I stället avsattes en fjärdedel av biståndsbudgeten till de fyra svenska PRT-provinserna, och förslag på olika svenska biståndsinsatser i de fyra norra provinserna lades fram på möten där svenska militärer, biståndshandläggare och diplomater deltog.

” Vi sa att vi inte kan gå med på massa grejer som kompromissar med vår neutralitet och opartiskhet. Då får det vara under vissa premisser, nämligen helt oknutet till PRT.

ATT TA EMOT PENGAR FRÅN SIDA för uttalade insatser inom Sveriges PRT-område skulle kunna tolkas som att SAK var en del av PRT och därmed även en del av det militära engagemanget med Nato. Det skulle i förlängningen innebära förlorat förtroendekapital hos de delar av den afghanska befolkningen som ställde sig skeptiska till den militära Nato-insatsen i landet.

Genom att strikt hålla sig neutrala och opartiska när biståndsorganisationer fram till alla delar av en konflikt. Om en biståndsaktör kan anses ta ställning i en konflikt blir det svårare att arbeta i områden som kontrolleras av de andra parterna i konflikten. Dessutom riskerar civilbefolkningen och biståndsorganisationens personal att bli måltavlor.

SAK GJORDE MED SINA PROJEKT i Chimtal och Chahar Bolak inte avkall på sina strategier och mål. Man såg också >>>

Mazar-e-Sharif.
Svensk militär leverar säckar med ris till ett afghanskt flyktingläger.

FOTO NICKLAS GUSTAFSSON, FÖRSVARSMAKTEN

»»» ett stort behov av de pengar som Sida erbjöd, men risken att bli en del av PRT var stor. För att minska den risken ställde SAK motkrav till Sida. Projekten skulle inte, som både militären och Sida ville, märkas ut med svenska flaggor, loggor och riksvapen. Inte heller skulle PRT-personal ha tillträde till projekten. Detta skrevs också in i avtalet med Sida.

– Vi sa att vi inte kan gå med på massa grejer som kompromissar med vår neutralitet och opartiskhet. Då får det vara under vissa premisser, nämligen helt oknutet till PRT, säger Andreas Stefansson.

Att säga att projekten var helt oknutna till PRT går dock inte. De biståndspengar som under perioden 2008–2013 betalades ut av Sida för projekt i de fyra norra provinserna var tydligt en del av den svenska PRT-insatsen.

MEN ATT SÄGA NEJ till det ökade stödet från Sida hade enligt Andreas Stefansson varit svårt, trots att stödet ingick i en övergripande svensk strategi med svensk militär. SAK hade jobbat i Chimal och Chahar Bolak i många år och visste att behoven i området var stora.

– Vi fick möjlighet att ta på oss större insatser samtidigt som Sverige ökade sina biståndsinsatser i landet i stort. Vi fick också mer pengar till andra områden och möjlighet

att nå de utvecklingsmål vi satt upp även i andra provinser i landet, säger Andreas Stefansson.

Utåt sett var de öronmärkta biståndsmedlen för de fyra norra provinserna en del av Sveriges PRT-insats. Det framgår av Sveriges strategi för utvecklings-samarbete med Afghanistan för perioden 2008–2013. Alla Sidas biståndsinsatser i området hade fokus på utveckling, men i varje beslut togs också säkerhetspolitisk hänsyn. Insatserna kunde också användas i svenska politikernas och diplomaters dialog med representanter för andra Nato-länder och med den afghanska regeringen.

NÄR PERSONAL FRÅN SAK KIDNAPPADES i provinsen Wardak väster om huvudstaden Kabul år 2012 använde kidnapparna Sveriges militära engagemang som argument för aktionen. Ingen person skadades.

År 2014 trädde en ny strategi för Sveriges utvecklings-samarbete med Afghanistan i kraft. Då var det inte längre aktuellt att öronmärka medel för särskilt utvalda provinser eller att söka synergier mellan civila och militära insatser. Även i SAKs egen årsredovisning har öronmärkingen försvunnit.

TEXT ERIK HALKJÆR

PRT | PRT står för Provincial Reconstruction Team, av Sida översatt till Regional enhet för säkerhet och återuppbyggnad. Enheterna skapades av USA för den Nato-ledda Isaf-insatsen i Afghanistan. Under militär ledning skapades det PRT-enheter hos alla de länder som deltog militärt i Isaf-insatsen. I en PRT-enhet ingick förutom militärer även diplomater och tjänstemän från olika civila myndigheter, som till exempel biståndsmyndigheter. Sveriges PRT leddes av militären fram till 2012, då enheten fick civil ledning.

Områden riskerar att försummas

I Afghanistan har internationell militär bedrivit humanitärt arbete, och vinstdrivande företag kallat sig för frivilligorganisationer. Kajsa Johansson har träffat afghaner för att reda ut hur de själva ser på när gränser mellan civila och militära insatser har suddats ut.

FOTO MALIN HOELSTAD

Kajsa Johansson är doktorand vid Linné-universitetet i Växjö. Styrelseledamot i SAK och tidigare civil-samhälles-koordinatör för SAK i Afghanistan.

NATIONAL SOLIDARITY PROGRAMME (NSP): Den afghanska regeringens nationella landsbygdsutveckling, med syfte att stärka lokal demokrati och socioekonomisk utveckling.

I slutet av mars 2016 åkte jag till Kabul, Jalalabad, Wardak och Mazar-e Sharif. Med mig i bagaget hade jag en fråga som SAK ville ha besvarad: Hur har den internationella militära närvaron påverkat SAKs möjligheter att bedriva utvecklingsarbete, på lång och kort sikt? I timmar av intervjuer har afghanska sjuksköterskor, lärare, barnmorskor, ingenjörer, programkoordinatörer, administratörer, civilsamhälles-organisationer och elever fått berätta om sina erfarenheter.

Civila och militära gränser har suddats ut

Den internationella insatsens metoder i Afghanistan har medfört att gränserna mellan olika typer av aktörer har suddats ut. En SAK-medarbetare på Kabulkontoret ger ett exempel där en amerikansk organisation hyrde en hel gata i Kabul som var full av beväpnade människor:

”Om du går in där blir du rädd. Du tror att det är en militärbas, men de kallar sig själva för en frivilligorganisation.” “[Organisationen] utförde byggnadsarbeten åt militären samtidigt som de var anställda av ministeriet för återuppbyggnad och landsbygdsutveckling för att göra oberoende uppföljningar för Världsbanken, och detta inom ramen för den afghanska regeringens nationella landsbygdsutveckling (NSP)”.

På grund av att det förekommer sådana organisationer understryker SAKs personal att det har blivit viktigare för SAK att profilera sig som en renodlad utvecklingsorganisation – att tydliggöra var pengarna kommer ifrån, att SAK

inte är en del av den militära närvaron och att organisationen fortsätter att stå på det afghanska folkets sida. Denna situation visar på en spänning mellan de olika delarna av den internationella insatsen och att rollerna inte varit tydliga.

Både kollegor och personer ur SAKs målgrupp berättar att detta ändå har gått relativt bra för just SAK, eftersom organisationen har varit på plats så länge. I ett samtal med en shura, ett lokalt byråd, i Wardak berättar medlemmarna att SAK på grund av sin historia och goda rykte i lokalsamhället bara har påverkats i mindre grad av den internationella närvaron. SAK har ändå lidit av effekterna av sammanblandningen, och detta märks bland annat på fall av kidnappningar av SAKs lokala personal. Men värre tror de att det har varit för de humanitära aktörer som inte har en lika lång erfarenhet i landet.

Krav på snabba resultat leder till ökad korruption

Valet att ha en gemensam svensk insats med utvecklingsmål och militära mål, där den militära delen av insatsen under sin Isaf-flagg har lytt under principerna för upprorsbekämpning (counterinsurgency), har sin grund i strategin: Att både militära och civila aktörer arbetar för att ”vinna befolkningens hjärtan och sinnen” och att få lokalbefolkningen att samarbeta med regeringssidans styrkor och därmed sluta vara lojala mot andra grupper. För att uppnå detta krävs förutom militära medel även arbete med civila utvecklingsprojekt, allra helst i samarbete med en utvecklingsorganisation med gott rykte.

SAK har ända sedan insatsens början varit tydliga med att organisationen inte tänker arbeta tillsammans med militären, inte heller den svenska. Detta beslut har starkt stöd hos all SAK-personal jag har träffat. En person inom utbildnings-

»»» programmet betonar att detta är en grundläggande anledning till att SAK fortfarande är accepterat av lokalsamhället:

”Jag är helt säker på att om SAK hade haft någon typ av samarbete med internationell eller nationell militär så skulle situationen ha varit helt annorlunda.”

Ambitionen att vinna befolkningens hjärtan och sinnen skulle uppnås genom så kallade Quick Impact Projects, alltså mindre utvecklingsinsatser med snabba och tydliga resultat som exempelvis att bygga en ny väg. Naturligtvis önskar även SAK tydliga resultat, men kollegorna i Afghanistan är medvetna om att en hållbar förändring sällan är snabb, och inte heller alltid direkt synlig. Många av de jag träffat under min resa vittnar om att de snabba projekten med stora utbetalningar till och med har försvårat för SAK och liknande organisationer. De har bidragit till ökad korruption och mindre ansvarskrävande. En kollega på Kabulkontoret menar också att dessa projekt skapade snedvridna prioriteringar.

”Det blev en fördel för samhällen att ha säkerhetsincidenter, eftersom sådana områden prioriterades. Alltså baserades inte insatserna bara på var befolkningens behov av utveckling och stärkta rättigheter var som störst, utan på var den militära närvaron var”.

Behoven är givetvis stora även i de områden där väpnade konflikter pågår, men det är inte nödvändigtvis där behoven är som störst. Logiken leder till att fattiga områden med färre väpnade konflikter riskerar att försummas.

Inte minst i Sverige har den svenska militära närvaron motiverats med att den ska bidra till ökad säkerhet och tillgång till grundläggande service; att de tu går hand i hand. När jag träffar SAKs personal och målgrupper är bilden emellertid allt annat än entydig.

Begränsat förtroende för internationell militär

Vad gäller utbildning har den internationella militära närvaron i vissa fall bidragit till ökad skolgång, men i många fall har resultatet varit det motsatta. Föräldrar har valt att inte skicka sina barn till skolan eftersom militärens närvaro genom exempelvis vägsprårr anses ha utsatt barnen för större risker. Lokalbefolkningens förtroende för internationell militär har i många områden varit mycket begränsat, eftersom den har påverkat deras rörelsefrihet negativt. När jag pratar med sjukvårdspersonal och patienter är bilden än mer dystert. De internationella styrkorna anses till och med ha försämrat tillgången till sjukvård och människors förtroende för sjukvården.

På flera platser där människor har upplevt situationen som relativt säker under de internationella styrkornas närvaro, inklusive många av de områden där de svenska styrkorna fanns, konstaterar man nu att situationen snabbt blir sämre. Människor ifrågasätter hur säkert det egentligen har varit, eftersom säkerheten inte är bestående. En grupp medarbetare inom SAKs program för personer med funktionsnedsättning i Mazaar-e Sharif berättar:

”Säkerheten försämrades när Isaf-styrkorna

Här har 12-åriga Nargis Qaderi tecknat hennes framtida version av afghanska kvinnors liv.

lämnade. Många distrikt är inte längre säkra. Kanske för att styrkorna egentligen inte garanterade någon säkerhet, utan bara gjorde att människor fruktade dem så att de lokala krigsherrarna inte vågade strida.”

Att säkerheten ”försvann” med Isaf-styrkornas tillbakadragande gör också att människor ifrågasätter om Isaf verkligen hade en ambition att bygga en hållbar fred ur ett långsiktigt perspektiv. Det finns även platser där säkerheten har förbättrats efter att trupperna drog sig tillbaka. En person inom shuran i Wardak säger:

”När amerikanerna såg fem personer i en grupp kastade de en bomb. Bara sådär, på vem som helst. De tillät ingen dialog med någon.”

SAK har arbetat mycket med frågan Sjukvård i skottlinjen, en förlängning av Internationella röda korsets kampanj Health care in Danger, något som är mycket närvarande i de afghanska kollegornas berättelser. Många uttrycker en besvikelse över att Sverige inte har stått upp för Genèvekonventionen eller tagit en tydligare ställning när internationella styrkor har varit inblandade i attacker mot organisationers sjukvårdsinrättningar. Till exempel stormade afghanska säkerhetsstyrkor SAKs vårdcentral Wardak i februari i år. En medarbetare på SAKs kontor i Kabul säger:

”Det har varit tydligt att Sverige sitter på dubbla

stolar när det gäller incidenter på sjukhus, och de har hittills – fram till den senaste incidenten i Wardak - varit väldigt svaga i sin respons och i sitt försvar av de humanitära principer som ska skydda sjukvården. Men om vi jämför incidenterna 2013 med den senaste i Wardak är det en stor skillnad.” ”Nu vill Sverige stärka sin profil i humanitära frågor. Och nu har vi ingen militär närvaro, så då är det antagligen lättare för dem att vara mer öppna i sin kritik.”

Många är kritiska till trupptillbakadragandet

Det är generellt sett svårt att urskilja den svenska militären som annorlunda än andra länders militärer. Internationella styrkor verkar av allmänheten snarare delas upp i tre huvudsakliga grupper: USA, Turkiet och sedan alla andra. Den förstnämnda anses ”värst”, den mellersta bäst och resten någonstans mittemellan. I Wardak, där det finns konkreta erfarenheter av de turkiska styrkorna, ger kollegorna exempel på hur Turkiets militära regionala enhet (PRT) varit en bra samtalspartner och hur de har tagit civilbefolkningens intressen på allvar. Samma positiva bild verkar även finnas på platser där Turkiet inte har varit närvarande, men där är motiveringen att Turkiet är ett muslimskt land.

Ett av de mest bestående intrycken från alla samtalen under resan är att det är oklart vilka effekter den internationella närvaron har haft, på djupet och på längre sikt, för det afghanska samhället. Det skapar oro och osäkerhet inför framtiden. Det finns en hel del kritik mot hur tillbakadragandet har gått till. Med så mycket pengar till

SEDAN 2010 ARBETAR ISAF med ett strategiskt upplägg som bygger på den politiska och militära doktrinen counterinsurgency (förkortat COIN på engelska), på svenska kallat upprorsbekämpning. Det mest centrala i doktrinen är att bryta banden mellan civilbefolkningen och gerillan, så att befolkningen kan samarbeta med regeringssidans styrkor.

Isaf-förbanden använder bistånd som ett militärt medel för att vinna lokalbefolkningens ”hearts and minds”, det vill säga sympatier. Militärt sett är detta ett framgångsrikt sätt att skapa en trygg miljö för de egna styrkorna. Begreppet hearts and minds har ingen klar definition, men på militärtaktisk nivå uppfattas det oftast som mindre insatser som ska få folket i ett visst område att bli välvilligt inställda till de utländska truppers närvaro. Denna typ av insatser går under benämningen Quick Impact Projects och är små. Det kan exempelvis handla om att hjälpa en by med att bygga en grusväg. Det primära syftet är egentligen inte att skapa utveckling eller att understödja den afghanska statens legitimitet, utan att skapa goda relationer mellan Isaf-förbanden och lokalbefolkningen.

Problemen med dessa typer av projekt ligger huvudsakligen i att deras taktiska syfte inte överensstämmer med den övergripande strategin. Det skapar oklarhet eftersom det kan ifrågasättas om satsningarna verkligen är att betrakta som bistånd. Mottagarna ser att biståndet kommer genom militära kanaler, och förstår det taktiska motivet.

Källa: Stabilitet i Afghanistan – En kritisk granskning av Isafs strategi för counterinsurgency, COIN, av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

” Behoven är givetvis stora även i de områden där väpnade konflikter pågår, men det är inte nödvändigtvis där behoven är som störst.

bistånd anser många att det är oacceptabelt hur lite tanke och investering som har lagts på att minska effekten av den ekonomiska kollapsen.

En stor del av Afghanistans befolkning känner i dag lika stor oro för sin ekonomiska situation som de gör för risken för våldsamma konflikter.

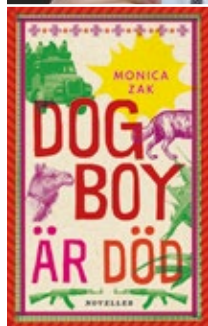
Detta hänger samman med att man också ifrågasätter vad det internationella samfundet egentligen ville och vill i Afghanistan, med tanke på hur lite som gjorts för att bygga upp en utvecklingsstat som kan säkra sina medborgares rättigheter. Utifrån argument om korruption och svag statsapparat har nyckelfunktioner såsom utbildning, hälsa och demokratiska strukturer utlokaliseras till internationella organisationer. I Sveriges nuvarande resultatstrategi för Afghanistan står det att ”Direkt samarbete med staten bör i möjligaste mån undvikas.” Många inom SAK i Afghanistan är medvetna om problematiken med korruption och svag kapacitet inom statsapparaten, men de understryker samtidigt vikten av att just staten måste få en tydligare och mer närvarande roll i det afghanska folkets liv och i att garantera fred och rättigheter.

TEXT KAJSA JOHANSSON

”Den här boken tar jag med mig till skolan”

Sukaina, en 13-årig afghansk flicka i Örebro, kastade sig över bilderboken ”Fyra fötter, två sandaler” och slukade den. Varför? För att den handlar om en flicka från Afghanistan precis som hon själv. Och för att bokens huvudperson är tio år gammal, precis som Sukaina också var när hon tvingades fly från sitt hem i de afghanska bergen.

FLER TIPS som berör Afghanistan till unga läsare är även Monica Zaks lättlästa bok ”En pojke med tur” och berättelsen ”Burka och ostmackor” i novellsamlingen ”Dogboy är död”.

Monica ZAK är författare, journalist och aktivist med ett brinnande engagemang för barns rättigheter

” Vi bodde aldrig i flyktingläger som flickan i boken, ändå är det mycket jag känner igen.”
 ”Fyra fötter, två sandaler” är en bilderbok som utspelar sig i ett flyktingläger i Peshawar i Pakistan. Den är skriven av Karen Lyss Williams och Khadra Mohammed, och illustrerad med enkla men uttrycksfulla bilder av Dough Chayka.

Idén till boken kom från en flyktingflicka som sade ”Det finns inga böcker om oss.” Resultatet blev en bilderbok som först kom ut i USA, men som nu publicerats på svenska av Verbums förlag. En bok att läsa och att utgå ifrån för alla som vill samtala om hur det är att vara på flykt.

EN DAG KOMMER EN LASTBIL med begagnade kläder till lägret. Tioåriga Lina och många andra rusar mot lastbilen. Lina blir knuffad, trillar omkull och hinner aldrig fram till utdelningen, men hon hittar en sandal. Hon som inte har haft skor under de senaste två åren sätter den på sig. Då får hon syn på en flicka som också går runt med en likadan sandal på ena foten.

Runt de här sandalerna utspelar sig boken. Flickorna turas om att ha sandalerna. De berättar sina historier för varandra. Linas pappa och syster dog i kriget, och Lina och mamman och småsyskonen sprang iväg mitt i natten. Den andra flickan, Feroza, börjar gråta. Av hennes familj är det bara hon och farmor som överlevt. I lägret finns det en skola, men den är bara för pojkar. Flickorna får nöja sig med att försöka skriva sina namn i gruset utanför skolan.

MEDAN FLICKORNA TURAS OM att ha sandalerna, växer deras vänskap. En dag händer det som Linas mamma hoppats på. Deras namn finns med på listan, de ska få lämna lägret, det ska få ett hem i ett annat land. Feroza och hennes farmor finns däremot inte med på listan.

Det allra sista som händer i boken är att flickorna bara har varsin sandal igen. Sandalen ska påminna dem om att de en gång hade fyra fötter och två sandaler. När de ses igen ska de börja turas om att ha sandalerna.

SUKAINA SATT I EN PARK vid Svartån i Örebro och läste bilderboken. Då och då skrattade hon till och när hon läst färdigt sade hon att boken var bra. Hon kände starkt för

Precis som flickan i boken tvingades Sukaina och hennes familj lämna sitt hem mitt i natten.

de två flickorna som skildes åt i slutet. Om de någonsin träffas igen står det inget om i boken. Sukaina hoppas det. Precis som hon hoppas få träffa sina bästa vänner som hon tvingades lämna när hon flydde.

– Det fanns en skola i vår by, men jag fick inte gå där för jag var flicka. Hela dagarna vaktade jag får tillsammans med mina bästa vänner. Vi skrattade och lekte. Vi hade så roligt! Sen kom katastrofen. En man ville gifta sig med min 14-åriga syster. Hon ville inte det. Hela familjen stöttade henne. Då blev pappa skjuten i bröstet och skadad, vi blev alla hotade till livet och tvingades ge oss av. Vi sprang också från vårt hus mitt i natten, precis som flickan i boken. Till slut kom vi till Sverige med hjälp av flykting-smugglare, men vi tappade bort vår pappa på vägen.

HEMMA I LÄGENHETEN läste Sukaina boken en gång till, hon läste den högt för sin tioåriga bror. Efter tre år i förberedelseklasser i Sverige läser hon bra, trots att hon var analfabet när hon kom. I augusti ska syskonen börja i en helt vanlig skola, i en helt vanlig klass och få svenska kompisar.

– Den här boken tar jag med mig till skolan. Jag hoppas att min lärare vill läsa den. Jag vill ju att mina nya klasskamrater ska veta lite om hur är att vara flykting, och om varför man kan tvingas lämna sitt land.

TEXT & BILD MONICA ZAK

I grunden handlar det om alla barns rätt till utbildning. Läs om SAKs arbete för att försöka tillgodose denna rättighet. **Sidorna 17-20**

Ingen tid att vänta på målarfärg

Jag skulle förstås ha kommit en månad senare. Då skulle de båda nybyggda flickskolorna varit nymålade och fina. Nu ser de ärligt talat ganska trista ut, med sina grå cementväggar. Men i Afghanistan har man inte råd att vara bortskämd.

Behovet av skolbyggnader är stort, och så fort byggnaden går att använda tas den i bruk. Man har inte tid att vänta på målning.
– Vi har bra lärare och vi känner oss trygga här", säger Munija, 14 år, elev på skolan i byn Bishkan.

Bishkan finner man i norra delen av den nordliga provinsen Takhar. Skolan som invigdes under våren har 483 elever, 16 lärare – alla kvinnor – och en manlig rektor. SAK har ansvarat för bygget av skolan, med finansiering från den brittiska organisationen Afghan Connection.

– I den förra skolan gick vi flickor med pojkarna, men i olika skift: Flickorna på morgonen och pojkarna på eftermiddagen. Det var trångt och vissa hade lektioner utomhus och i tält. Om det hade regnat och var blött på marken fanns det lärare som inte ville gå till arbetet, berättar Munija.

Bishkan ligger i ett jordbruksområde. På fält och böljande kullar skördas vete för hand.

Det är också ett mycket fattigt område, där möjligheten till utbildning är en viktig faktor för att hitta vägar ut ur fattigdomen.

SÄKERHETSLÄGET har faktiskt förbättrats i denna del av provinsen. För ett år sedan hade jag inte fått tillstånd att göra den här resan. Talibanerna kontrollerade flera områden kring vägen upp mot Bishkan.

Nästa nybygge jag besöker ligger också i Takhar, i den idylliska Warsajdalen. Här var jag för ungefär ett år sedan när man just börjat gräva grunden. Nu står skolan färdig, en tvåvåningsbyggnad där 563 flickor studerar. De går fortfarande i två skift, men behöver inte längre trängas.

– Vi är tacksamma för stödet från SAK och Afghan Connection. Om en månad när det är skollov ska vi måla byggnaden. Men vi behöver också stöd för att lägga in ett riktigt stengolv. Det dammar när eleverna går på den nakna cementen, säger Naqibullah, som är assisterande rektor.

Ur ett europeiskt perspektiv kan den strikta

uppdelningen mellan flickor och pojkar synas lite märklig. Runt flickskolan i Bishkan löper dessutom en rejäl mur, som motiveras med att eleverna behöver skyddas.

– Till den förra skolan kom det ibland pojkar när vi flickor var där, säger Munija.

DEN HÅRDA UPPDELNINGEN mellan män och kvinnor som finns i Afghanistan är knappast till fördel för samhället, särskilt inte för kvinnorna som stängs inne och får ett begränsat utrymme i yrkesliv och samhällsliv. Mer blandade skolor skulle kunna bidra till en förändring.

– I dag har vi problem med att flickor i de högre årskurserna gifter sig och sedan inte får tillåtelse av mannens familj att fortsätta studera, säger Abdul Malik som är rektor på skolan i Bishkan.

Han menar att han personligen inte har något emot skolor där könen blandas. Men människor i byarna runtomkring vill inte ha blandade skolor, och skulle i så fall inte låta flickorna gå i skolan.

"Vi har bra lärare och känner oss trygga i den nya flickskolan", säger Munija (till höger) med vännen Rowaid.

TEXT & BILD BJÖRN LINDH

Har jag kommit till en skola eller till ett sommarläger? Svenska barn skulle älska det här stället. En skolgård som är en gräsmatta, med en brusande flod alldeles intill. Men när det regnar och när höstens kyla kommer skulle nog barnen snart inse att det inte är så roligt att ha lektioner i tält och under plastskycken.

En skola att älska

... så länge det är varmt och inte regnar

SAK HAR STÖRRE DELEN av sin verksamhet på landsbygden, där ju de flesta afghaner bor. I och med att Afghanistan blivit mer osäkert har det blivit allt svårare att besöka verksamheten i avlägsna byar, och särskilt svårt är det för oss som är utlänningar. Men i provinsen Takhar går det bra att resa nästan överallt. Efter tre timmars bilresa genom Warsajdalen kommer jag fram till byn Wiroof. En by där man anser sig ha Afghanistans bästa körbar och där mobiltelefonen inte längre har täckning.

Jag hade trott att saker och ting skulle vara annorlunda bara jag kom tillräckligt långt ut på landsbygden. Men i Wiroof får jag höra samma historier som på andra håll i Takhar. Upplägget är det-

samma som på andra bybaserade skolor som SAK driver. Byn tar ansvar för att ordna skollokaler, gräva latriner, ordna vatten och liknande.

SAK står för det som har med undervisningen att göra. Att skolböckerna är på plats när terminen startar, att lärarna får regelbunden vidareutbildning och sina löner i tid, samt bidrar till att allt flyter på som det ska. Men, precis som på många andra platser, finns en stark och innerlig önskan som riktas mot SAK.

– Vi vill få hjälp med att bygga en riktig skola, säger rektorn Azizullah.

DE FÅ SKOLOR SOM SAK har möjlighet att bygga under ett år räcker inte på långa vägar till för att

1 En skolgård att älska med lummig grönska och en brusande flod. Men att ha lektioner i tält och under plastsdynken är inte hållbart i längden.

2 Välutbildade lärare ger kvalitet i undervisningen. Fahimza (till vänster) och Ramza har båda lång utbildning och har stöd från sina familjer för sitt val att vara ute i yrkeslivet.

3 Amanuddin, ordförande för Hem och Skola-föreningen (till vänster) och rektorn Azizullah hoppas att SAK kan hjälpa till att bygga en riktig skola.

” Vi vill ha hjälp med att bygga en riktig skola.

AZIZULLAH, REKTOR

tillfredsställa önskemålen i de byar där det saknas skolor. I Wiroof ställer byborna upp för sin skola, berättar Amanuddin, som är ordförande i något som kan liknas vid en Hem och Skola-förening. Som exempel nämner han vägen till skolan, som byborna själva har byggt. Nästa projekt är att bygga ett förråd för skolböcker. Men området är fattigt och det finns inte pengar till en skolbyggnad, även om de anser sig vara förtjänta av en sådan.

Skolan har 190 elever i årskurserna ett till sex. Det finns sju lärare, en man och sex kvinnor. Som vanligt när jag gör sådana besök följer cirka tio personer mig, oftast män. Fahimza är universitetsutbildad lärare och Ramza har efter grundskolan gått en

tvåårig lärarutbildning. Men utbildningen räcker inte för att ge dem samma position som männen runtomkring dem. Fahimza och Ramza har inget emot att prata, även om de till en början är försiktiga. De håller med om att det mesta fungerar bra, men även de har en riktig skolbyggnad högst upp på önskelistan.

DE ÄR ORDENTLIGT ÖVERTÄCKTA, men när det ska tas bilder får det ändå ske i smyg så att ingen av männen som står på skolgården kan se att de låter sig fotograferas.

– Min man tycker att det är bra att jag arbetar, säger Ramza.

Afghanistans bästa körsbär, i alla fall om man frågar invånarna i Wiroof.

TEXT & BILD BJÖRN LINDH

” Nu för tiden har de flesta insett nyttan med utbildning, så det är inte många som hoppar av.

ABDUL RAHMAN

Från projektpolan till färdig skola

Han heter **ABDUL RAHMAN** och är en av **SAKs fler än 5 000 anställda** som ser till att projektplaner förvandlas till verklighet, så att pengarna du bidrar med och som SAK får från Sida och andra biståndsorgan blir till skolor för barnen.

Abdul Rahman har tät kontakt med de sex skolor han ansvarar för. Men det är inte bara skolpersonalen utan hela byn som måste engagera sig för sin skola.

I 19 år har Abdul Rahman arbetat för SAK. Hans titel är Education Field Supervisor, ett slags fältarbetare för bättre skolor.

De lärare som har erfarenhet behöver kanske inte så mycket stöd. Men de nyrekryterade kan behöva besök varje vecka, ibland daglig kontakt, berättar Rahman för att förklara hur han arbetar gentemot de sex skolor han har ansvaret för.

Men det krävs mycket förberedelser innan det är dags att ge stöd åt individuella lärare. Om det är en ny skola som ska startas samlar Rahman ”de äldre”, det vill säga männen i byrådet som bestämmer i byn. De ska informeras om vad som förväntas av dem. I dessa så kallade byskolor är det nämligen lokalsamhället som står för allt det praktiska runt skolan. SAK ansvarar för att anställa lärare, deras löner och fortbildning, samt för skolböcker, och uppföljningen av verksamheten.

BYBORNA MÅSTE GÅ SAMMAN för att ordna med en skollokal, ibland en bondgård, ibland tält och skynken som skyddar mot sol och regn. De måste även ordna vatten, gräva latriner och mycket annat. I byn ska också väljas ett slags Hem och Skola-förening, som ser till att relationen mellan skolan och lokalsamhället fungerar bra. Hit väljs personer som byborna litat på, både kvinnor och män, dock inga unga män. Eftersom många av lärarna är unga kvin-

nor anses det inte lämpligt att det ingår unga män här.

– Inför varje läsår sker mycket planering. Hur många barn och klasser finns det? Hur många böcker behövs och hur ska schemat läggas upp? berättar Rahman.

Sedan är det en fråga om uppföljning och tillsyn. Rahman har tät kontakt med sina sex skolor och försöker hjälpa till och ställa eventuella problem tillrätta. Som exempel nämner han om ett barn hoppar av skolan för att föräldrarna anser att barnet måste ta hand om fåren.

– Jag brukar prata om framtiden med föräldrarna. Vad händer när barnet växer upp och inte har någon utbildning? Då kan det vara svårt att försörja sig, säger Rahman.

– Men det är inget stort problem. Nu för tiden har de flesta insett nyttan med utbildning, så det är inte många som hoppar av.

RAHMAN ARBETAR på SAKs kontor i Taloqan, i norra delen av landet. Hans distrikt heter Yangi Qala och ligger nära grannlandet Tadzjikistan. I en del av distriktet, där en av skolorna finns, är det talibanerna som styr. Men det har inte medfört några direkta problem.

– Det enda kravet talibanerna ställer här är att flickor från fjärde klass och uppåt ska ha kvinnliga lärare.

TEXT & BILD BJÖRN LINDH

Hej medlem!

NU ÄR HÖSTEN HÄR, efter en tung sommar med riksdagsbeslut om en av Europas stramaste asylagar och med attention på flera platser. Ibland kan hoppet kännas långt borta, men lösningen är att aldrig ge upp.

Svenska Afghanistankommittén ger inte upp. Istället arbetar vi långsiktigt, som vi har gjort under 35 års tid. Tillsammans kan vi göra skillnad, och genom samarbeten kan vi göra ännu mer. Under sommaren har SAK tillsammans med Läkare utan gränser och Röda Korset lyft den viktiga frågan om sjukvård i skottlinjen (vilket även var förra Afghanistan-nyttets tema). Under Almedalsveckan diskuterade vi frågan med beslutsfattare, vilket ledde till att Margot Wahlström tog upp frågan under ett efterföljande Nato-möte. Vi kan göra skillnad.

PÅ LOKAL NIVÅ pågår det också samarbeten, mellan organisationer, skolor, studieförbund, konstnärer och fotografer. Det gör det möjligt att nå ut bredare och att lära av varandra. Varje höst samarbetar tolv organisationer under kampanjen Världens Barn. I år är de stora insamlingsdagarna den 1 och 8 oktober, och då står vi på gator och torg

för att uppmärksamma barns situation över hela världen. Samtidigt gör vi en liten insats för en omfördelning av världens resurser.

PÅ TAL OM FÖRDELNING av resurser har enmansutredningen av den svenska insatsen i Afghanistan påbörjats, och detta har flera lokalkommittéer redan lyft på seminarier runt om i landet. Att utredningen diskuteras är viktigt. Låt den inte gå obemärkt förbi. Se till att lärdomar verkligen dras, som det sades när utredningen tillsattes.

VILL DU ENGAGERA DIG? Kontakta din närmsta lokalkommitté om du vill vara med och arrangera ett seminarium om utredningen, eller om du vill göra en extra insats under Världens Barn-kampanjen. Tillsammans tar vi nya tag inför hösten!

FILIPPA ALMLUND

INTERNATIONAL FREEDOM KITERS

Bygger och flyger drakar tillsammans

Luften är fri, drakflygning är till för alla!

Det spelar ingen roll var du kommer ifrån, hur gammal du är, inte heller kön, religion eller hudfärg. Det är International Freedom Kites motto (IFK). Här möts svenskar och nyanlända flyktingar för att bygga och flyga drakar tillsammans.

Under sommaren har IFK etablerat sig i Karlstad, Göteborg, Malmö, Trollhättan, Alingsås och Härryda. För mer information om IFK även kommer till din stad, se International Freedom Kites på Facebook.

ETT HUNDRA TUSEN

Tack Helenaskolan i Skövde för vårens fantastiska insamling på **100 000 kronor** till SAKs verksamhet i Afghanistan!

Vill din skola göra en egen insamling?
Kontakta SAK på info@sak.se

SKÅNSKA AFGHANISTANVECKAN | 10-17 OKTOBER

FÖRELÄSNING

AFGHANISTAN – VARFÖR SKA MAN BRY SIG?

Föreläsare: **Lasse Bengtsson**, journalist och tidigare kommunikationssamordnare för SAK i Kabul.

10/10 kl 18:00 | Malmö stadsbibliotek (kostnadsfritt för medlemmar i SAK)

11/10 kl 19:00 | Trelleborgs stadsbibliotek (biljett: 100 kr, löses på biblioteket)

FÖRELÄSNING

AFGHANISTAN: CONFLICT AND PEACEBUILDING

Föreläsare: **Sari Kouvo**, en av grundarna till Afghanistan Analyst Network
Börje Almqvist, Afghanistanexpert och medlem i SAK
Moderator: **Peter Brune**, tidigare generalsekreterare SAK

12/10 kl 19:00 | AF-Borgen, Lund i samarbete med Utrikespolitiska föreningen

FOTOUTSTÄLLNING

"LIV OCH ARBETE I AFGHANISTAN"

Utställare: **Börje Almqvist**

Visas på Trelleborgs stadsbibliotek under oktober månad

FOTO BÖRJE ALMQVIST

ART 4 EDUCATION | 19-26 NOVEMBER

LÖRDAGEN DEN 19 NOVEMBER startar SAK Stockholm ett konstevenemang med syfte att samla in pengar till förmån för SAKs utbildningsprogram i Afghanistan.

På SAKs konstevenemang kan du köpa fotografier och konstföremål som är gåvor från konstnärer och privatpersoner. Den som inte kan besöka evenemanget på plats kan se konstföremålen på SAKs webbplats, och även anmäla intresse där. Pengarna går oavkortat till SAKs grundskole-, barnmorske- och sjuksköterskeutbildningar, samt till utbildning av personer med funktionsnedsättning.

Förutom konstförsäljning kan du också ta del av en utställning om Afghanistan, samt lyssna på föredrag av aktuella författare och mycket mer!

För mer information, se www.sak.se/engagera-dig. Vill du bidra med konstföremål eller engagera dig i projektet? Hör av dig till art4education.stockholm@sak.se Du kan även ge ett bidrag till PG 900780-8.

19-26/11 | Midsommargårdens lokaler på Telefonplan 3 (bredvid Konstfack)

FOTO CHRISTOFFER HJALMARSSON

SAK
TIPSAR!

KULTUR I FAROZONEN (SVT) | 19 OKTOBER

"DE OFFRADE ALLT FÖR MIG, mina föräldrar. För att jag skulle få det de inte haft: rätten till en identitet, rätten att göra min röst hörd, rätten till ett eget liv. Jag ska resa till platser och träffa människor som riskerar sina liv för att rädda sin kultur. Jag ska berätta deras historia, för att jag kan."

Khazar Fatemi, journalist och programledare för SVT:s nya kulturprogram "Kultur i Farozonen" som sänds under hösten 2016. Den 19 oktober visas ett avsnitt från Afghanistan.

SONITA (SVT) | DOKUMENTÄRFILM

I DRÖMMEN ÄR 18-ÅRIGA SONITA en världsberömd rappare och dotter till Rihanna och Michael Jackson. I verkligheten är hon en papperslös afghansk flykting i Iran. Inte nog med att Iran förbjuder kvinnor att sjunga, Sonita måste också kämpa mot sin konservativa familj som vill gifta bort henne.

En av 2016 års mest prisade dokumentärer. Visas på SVTplay, fram till den 4 november.

Medlemsintervjun.

Kiki Nilsson är specialpedagog på en mellanstadieskola och har länge arbetat som ämneslärare i samhällskunskap och geografi för årskurserna 1–7. Hon blev aktiv inom SAKs olika skolsatsningar både i Afghanistan och i Sverige 2010. År 2011 åkte hon till Afghanistan för att besöka SAKs skolverksamhet, och i dag sitter hon i styrelsen för Stockholms lokalkommitté samt är en del av deras ideella arbetsgrupp med fokus på skolfrågor.

Vad händer i klassrummet när ni pratar om Afghanistan?

Vilka funderingar och frågor dyker upp?

– Först och främst måste jag utgå från barngruppen, vilka åldrar de har och vilka erfarenheter de sitter på. Samtalen ser olika ut beroende på om det finns elever från exempelvis Afghanistan och Syrien eller om barnen aldrig har varit i kontakt med den här delen av världen förut.

De grupper jag har arbetat med visar ett stort intresse. Framför allt om vardagslivet – om väder, läxor och om man badar på sommaren också. Sen finns det såklart fördomar. Vissa barn har sett och hört från nyheterna och tror att Afghanistan bara är terror och att flickor inte får gå i skolan. Många frågar varför det är så.

Du har arbetat med Stockholms

lokalkommittés skolgrupp, vad har ni gjort?

– Först erbjöd vi att någon kunde komma och berätta om Afghanistan på skolor i Stockholmsområdet. Efterfrågan var jättestor och vi gjorde många besök. Efter ett tag ville vi utveckla formatet, och började skapa ett material så att diskussionen kunde stanna kvar i klassrummet. Då kan fler än de som arbetat flera år i Afghanistan göra liknande besök.

Ett av skolans uppdrag är att prata om barns rättigheter och om hur barn har det i andra länder, framför allt om orättvisor och om livets lotteri. Det står i läroplanen, som vi delvis har utgått från när vi tagit fram det nya materialet.

Vad skulle du säga till en lärare som vill engagera sig?

– Kontakta din lokalkommitté! Det finns många engagerade lärare som är medlemmar, det vet jag för jag har träffat dem. Förhoppningsvis kommer det nya materialet att finnas tillgängligt på SAKs hemsida snart.

TEXT FILIPPA ALMLUND

FOTO HÅKAN FÄRJE

KIKIS TIPS!

- Glöm inte att fika! Att umgås och prata om sitt gemensamma intresse är väldigt viktigt för att skapa en kul plats som man vill återkomma till.
- SAK bör gå i bräsch för ett inkluderande samtal. Se till att alla får komma till tals så att alla olika erfarenheter bygger föreningen.

”Resan gav mig hopp för Afghanistan”

Styrelsemedlemmarna **FRESHTA FREBANDOST** och **SIWITA NASSER** har varit på en resa i Afghanistan. **BÖRJE ALMQVIST** följde med för att dokumentera.

Vad är det som gör att du och andra fortsätter att engagera er inom SAK decennium efter decennium?, frågade Siwita på vägen till Afghanistan. ”Vilket tålamod ni har!” Efter ett dygn i Afghanistan var det långvariga engagemanget inte längre något frågetecken.

Under resan har Freshta och Siwita besökt flera av SAKs verksamheter i städerna Mazar-e Sharif i Balkhprovinnsen, Aibak i Samanganprovinnsen samt Maidan Shahr, strax öster om Kabul.

Först besökte vi delar av SAKs program för personer med funktionsnedsättning i Mazar-e Sharif. På ett par skolor träffade vi barn med hörselnedsättning, som tack vare SAKs förberedande undervisning har inkluderats i undervisningen på ordinarie skolor och som nu inte längre står utanför de andra barnens värld.

Vi fick också besöka verkstaden för hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning, samt fysioterapin. Båda verksamheterna är inhysta på provinssjukhuset i Mazar-e Sharif. Där fick Freshta och Siwita träffa flera av SAKs gamla trojänare som har arbetat för organisationen i mer än tio år. Vid ett hembesök var det gripande att se den omsorg och kärlek som mamma Khaleda utstrålade i kontakten med sina CP-skadade tvillingar Waiz och Kaiz, liksom det stöd pojkarna fick av en av SAKs fysioterapeuter.

DAGEN EFTER BESÖKTES VERKSAMHETER i provinshuvudstaden Aibak i Samangan. På vägen dit gjorde vi en avstickare till byn Langan. Där mötte Siwita och Freshta kvinnor med funktionsnedsättning som av egen kraft förändrar sina liv till det bättre. De är med i en lånekassa organiserad av SAK. Efter att de har sparat en liten summa varje månad i ett halvår kan de ta ett mindre lån för att starta en verksamhet, och därmed förbättra sina försörjningsmöjligheter. Pengarna investeras ofta i boskapsdjur, men en kvinna planerar att öppna en kiosk där hon ska sälja varor till de andra byborna.

I Aibak och Maidan Shahr blev det möten med barnmorske- och sjuksköterskelever vid två skolor som stöds och drivs av SAK. De unga

kvinnorna fick berätta om sig själva, sin motivation och sina studier.

– Det är speciellt intressant att träffa dessa unga kvinnor som genom att de får stöd i dag kan hjälpa andra i framtiden, säger Freshta.

På det SAK-drivna provinssjukhuset i Maidan Shahr fick Freshta och Siwita möjlighet att prata med både patienter och personal. Sjukhuset har fått ett så gott rykte att många reser från Kabul för att få vård här.

– Det är lättare att utföra sitt uppdrag som styrelseledamot med engagemang om vi får se verksamheten på nära håll, och inte bara läsa om den i de dokument vi får. Det är också uppmuntrande för personalen att vi besöker dem och har direktkontakt angående deras arbete, säger Siwita.

SIWITA OCH FRESHTA träffade även Manizha Baburi, vice ordförande i Kabuls lokalkommitté som har 180 medlemmar.

– Jag har berättat för många att de kan bli medlemmar i SAK, och uppmuntrat dem att gå med i Kabuls lokalkommitté, säger Siwita till Manizha.

De träffade också representanter för SAKs kvinnopersonalförening, SAKs biträdande kommunikationschef Humaira Ghani och Shabnam Bahar, personalutvecklare på SAKs personalavdelning i Kabul. Att unga kvinnor med afghanska rötter är engagerade och har förtroendeuppdrag inom organisationen uppskattades av SAKs personal var än vi kom, speciellt bland den kvinnliga personalen. Många tycker att det är lättare att öppna sig och prata kvinnor emellan.

– Det har varit en mycket lärorik resa. Vi i styrelsen fattar så många beslut. Därför är det viktigt att vi har god kunskap om verksamheten, att vi lär oss av personalen och av dem som organisationen bistår, så att våra beslut baseras på hur arbetet faktiskt genomförs, säger Freshta.

– När jag möter människorna ansikte mot ansikte förstår jag varför SAKs arbete är så viktigt. Efter den här resan kommer jag att vara medlem i SAK under resten av mitt liv, säger Siwita.

– Ja, den här resan gav mig hopp för Afghanistan, säger Freshta.

TEXT & BILD BÖRJE ALMQVIST

1 Den blå moskén i Mazar-e-Sharif. **2** På besök på provinsjukhuset i Maidan Shahr som drivs med stöd av SAK. **3** Elever på sjuksköterskeskolan i Maidan Shahr. **4** Freshta Frebandost och Siwita Nasser passade också på att mata de omtalade vita duvorna vid den blå moskén i Mazar-e-Sharif. **5** SAKs elever på skolan i Bakhtar. **6** Lektion för elever med hörselnedsättning på en av SAKs skolor i provinsen Balkh.

Sista ordet.

"VARFÖR SKA JAG STÖTTA SKOLOR i Afghanistan, de unga afghanerna flyr ju ändå hit till Sverige? Och varför ska jag bidra med pengar och engagemang när det ändå inte blir bättre i Afghanistan?" Dessa frågor hör jag alltmer ofta.

Afghaner och Afghanistan svartmålas på nätet. Men även i medier och i den politiska debatten verkar det som om afghaner och Afghanistan har utsetts till boven i det flykting- och rasismdrama som pågår i Sverige och Europa. Det är mycket sorgligt att uppleva.

Det är riktigt att afghaner har flytt sitt land i stora skaror under olika faser av de krig som plågat landet de senaste 35 åren. Krig som ofta har underblåsts och orkestrerats av utländska krafter som Sovjetunionen, USA, Pakistan och Iran. Under en period var en tredjedel av landets befolkning på flykt. Veldig många har sedan flyttat tillbaka, när situationen blivit något bättre. För att bidra till att bygga upp sitt land. För att komma hem.

FÖR ATT SÄTTA situationen i Sverige i perspektiv kan det vara nyttigt med några siffror. Afghanistan har i dag ungefär 35 miljoner invånare. Enligt FN:s flyktingorgan UNHCR finns i dag 1,6 miljoner afghanska flyktingar i Pakistan och 850 000 i Iran – och det är enbart de registrerade flyktingarna, det verkliga antalet är betydligt högre. Förra året sökte 41 000 afghaner asyl i Sverige.

Bland annat detta har fått Sverige att anta den mest restriktiva lagstiftningen gällande asyl som är möjlig utan att bryta mot EU:s regler. I dag kommer betydligt färre afghaner till Sverige, endast

2 300 kom under det första halvåret 2016. Vart de tar vägen i stället verkar ingen vara riktigt intresserad av. Kanske befinner de sig i flyktingläger i Turkiet, kanske skickas de tillbaka utan att deras skyddsbehov över huvud taget bedöms.

” Vi är många som för en kamp för ett mer demokratiskt, fredligt och stabilt Afghanistan. Den kampen måste fortsätta, för de mest utsattas skull.

SAMTIDIGT HAR EU NU BESLUTAT att sätta press på Afghanistan, en slags utpressningssituation. Antingen tar ni tillbaka asylsökande som inte får uppehållstillstånd, eller så minskar vi på bistånd och handel. Hur detta skulle bidra till ett mer stabilt Afghanistan är för mig en gåta. Det är ju fred och stabilitet som Afghanistan behöver.

Och så till påståendet att ingenting blir bättre i Afghanistan – så varför fortsätta? Faktum är att mycket i landet har utvecklats starkt de senaste åren, exempelvis inom områdena utbildning, hälsa, infrastruktur, IT, demokrati och medier. Och här har biståndet och Svenska Afghanistankommitténs insatser bidragit. Att fortsätta det arbetet är att långsiktigt bidra till stabilitet och fred.

Det andra svaret är att afghanerna, framför allt de fattigaste, behöver stöd. Oavsett om det blir bättre eller sämre i landet. De råkar vara födda i ett av världens fattigaste och mest konfliktdrabbade länder, det är inte deras val att det är krig. De vill ha fred och stabilitet. Möjlighet att utvecklas, försörja sig, bidra.

VI ÄR MÅNGA SOM FÖR EN KAMP för ett mer demokratiskt, fredligt och stabilt Afghanistan. Den kampen måste fortsätta, för de mest utsattas skull. ”Det är dumt för hela mänskligheten att inte se till att Afghanistan får stöd att utvecklas till ett stabilt land”. Så har Hans Rosling, professor och föreläsare om global hälsa, uttryckt det. Jag kan inget annat än att hålla med.

Anna-Karin Johansson
Anna-Karin Johansson
Generalsekreterare, SAK

Läs Anna-Karin
Johanssons blogg
sak.se/blogg

Det finaste du kan ge
är din tid

SKRAMLA 2016
Vecka 39-40

Kampanjkulmen för Riksinsamlingen 2016 går av stapeln i oktober med stor insamlingsgala i SVT1 den 7 oktober.

Du är varmt välkommen att delta! Läs mer och anmäl dig på skramla.varldensbarn.se eller kontakta din lokalkommitté.

Zahra Anjuman med treårige sonen Mustafa.

FOTO FAIZ ZIDAO

Det är lika mycket en fråga om **jämställdhet**

UTBILDNING FÖR GIFTA KVINNOR. Zahra Anjuman gifte sig när hon gick i sjuan och tvingades avbryta sina studier i förtid. SAK driver i dag stödklasser för gifta kvinnor att slutföra sin utbildning. Zahra har hunnit bli 23 år och är en av studenterna.

” All min tid gick åt till att ta hand om hemmet. Jag hade inte längre tid för skolan”.

Det handlar om alla människors rätt till utbildning. Även gifta kvinnors. Med ditt stöd kan SAK fortsätta det här viktiga arbetet för utbildning och jämställdhet. Läs mer på sak.se. Tack!

SWISHA VALFRITT
BELOPP TILL
9007808!

Märk din gåva
"Stödklasser"

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Svenska
Afghanistankommittén